

ADMINISTRATĪVĀS ATBILDĪBAS LIKUMA PAMATNOTEIKUMU SVARĪGĀKĀS NOSTĀDNES

IMPORTANT NOTIONS OF BASIC PROVISIONS OF ADMINISTRATIVE LIABILITY LAW

Edvīns Danovskis, *Dr. iur.*

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
Valststiesību zinātņu katedras docents

Summary

Administrative Liability Law, adopted in 2018, is intended to replace the Code of Administrative Offences. Although the new law retains a significant continuity with the existing regulation, it has many improvements. This article analyses four important notions incorporated in the basic provisions of the new law: the concept of culpability, punishment for several administrative offences, including repetitiveness, principle that administrative offences should not be used in area of private law and the concept of minor administrative offence.

Atslēgvārdi: vainojamība, atkārtotība, administratīvo pārkāpumu daudzējādība, maznozīmīgs administratīvs pārkāpums

Keywords: culpability, repetitiveness, multiplicity of administrative offences, minor administrative offence

Ievads

2018. gada nogalē pieņemtais Administratīvās atbildības likums¹ (turpmāk – AAL) ir radīts, pārņemot Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk – LAPK) darbības laikā uzkrāto pieredzi un pilnveidojot vairākus administratīvās atbildības institūtus. Likuma lasītāji pamanīs būtiskas izmaiņas likuma struktūrā (vairs nav sevišķās daļas), sodu reglamentācijā (ieviestas naudas soda vienības, vairs nav administratīvā aresta u. c.) un atsevišķu procesuālo darbību izklāstā. Šādas izmaiņas ir viegli pamanāmas un ātri saprotamas. Šā raksta mērķis ir izgaismot tās fundamentālās izmaiņas likumā, kuras slēpjas vien dažos vārdos vai pat likuma tekstā vispār nav ietvertas, bet ņemtas vērā likuma radīšanā. Vairums šajā rakstā minēto jauninājumu ir tiesību zinātnē iepriekš izteikto atziņu īstenojums, tādēļ raksts zināmā mērā arī popularizē tiesību zinātnes sasniegto administratīvo sodu tiesību jomā. Rakstā analizētas četras svarīgas nostādnes, kas izriet no administratīvās atbildības pamatnoteikumiem: atteikšanās no līdzšinējās vainas izpratnes un no administratīvo pārkāpumu daudzējādības veidiem,

¹ Administratīvās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 25.10.2018.

administratīvo pārkāpumu sastāvu veidošanas principi un maznozīmīga administratīvā pārkāpuma institūtā ietvertā jēga. Šo nostādņu pareiza izpratne ir būtiska kā likuma piemērošanā, tā administratīvo pārkāpumu sastāvu jaunradē.

1. Vainojamības jēdziena ieviešana administratīvo pārkāpumu tiesībās

Viena no fundamentālākajām izmaiņām AAL ir atteikšanās no vainas un tās veidu formulējumiem, to aizstājot ar vainojamības jēdzienu. Šīs izmaiņas bija neizbēgamas, jo jau LAPK darbības laikā vainas jēdzienam administratīvo pārkāpumu tiesībās nozīme faktiski bija zudusi.

Vainai un tās formām ir liela nozīme krimināltiesībās. Ja persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, kura sastāvā ietilpst arī kaitīgas sekas (sabojāta manta, kaitējums dzīvībai, veselībai, videi u. tml.), tad personas psihiskā attieksme pret kaitīgajām sekām ir izšķiroša, lai nodarījumu kvalificētu pareizi (piemēram, nosakot, vai nonāvēšana ir tiša (slepkavība) vai aiz neuzmanības). Savukārt, ja noziedzīgam nodarījumam ir formāls sastāvs (nodarījums ir pabeigts ar darbības vai bezdarbības izdarīšanu (pieļaušanu)), tad vainas formām šajā gadījumā ir tīri teorētisks raksturs. Jau 2007. gadā profesors Uldis Krastiņš pierādīja, ka “vainas formu konstrukcijām formālu sastāvu nodarījumos, ar kādām izlīdzamies mācību [...] literatūrā, ir tīri teorētisks raksturs”.² “Personas psihiskā attieksme pret viņas izdarīto noziedzīgo nodarījumu ar formālo sastāvu aprobežojas ar nodarījuma kaitīguma apzināšanos, kas tiek radīts noteiktām ar likumu aizsargātām interesēm.”³ Šī nostādne pārņemta arī Krimināllikumā, tajā ietvertajā vainas formu sistēmā nodarījumus ar formālu sastāvu traktējot kā izdarītus ar tiešu nodomu.⁴ Šīs nostādnes pamatā ir acīmredzama patiesība – nav iespējams, ka persona apzināti izdara kādu darbību vai arī neveic to, kas jāizdara, to nevēloties.⁵

Turpretim administratīvo pārkāpumu tiesībās materiālu sastāvu, tas ir, tādu, kuru pabeigtībai nepieciešamas arī kaitīgās sekas, nav. Līdz ar to arī nodarījumu kvalifikācijā vainas formām nav nozīmes. Vēl vairāk – ņemot vērā to, ka daudzu administratīvo pārkāpumu subjekti var būt kā fiziskas, tā juridiskas personas, ir skaidrs, ka juridiskas personas gadījumā par vainu kā psihisku attieksmi vispār nav iespējams runāt.⁶ Tādēļ arī AAL vainas jēdziens un tā formu skaidrojumi nav ietverti, un tās vietā administratīvā pārkāpuma sastāvā lietots vainojamības jēdziens.

Vainojamība ir situācija, kurā administratīvo pārkāpumu izdarījusi persona nevar atsaukties uz juridiski nozīmīgiem apstākļiem, kuru esība būtu pamats

² Krastiņš U. Konceptuāli par vainu administratīvajās tiesībās. Grām.: Krimināltiesību teorija un prakse: viedokļi, problēmas un risinājumi. 1998–2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 90. lpp.

³ Krastiņš U. Vaina kā obligāts kriminālatbildības nosacījums. Grām.: Krimināltiesību teorija un prakse: viedokļi, problēmas un risinājumi. 1998–2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 82. lpp.

⁴ Sk.: Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 13.12.2012.

⁵ Krastiņš U. Krimināllikuma 9. panta komentārs. Grām.: Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I–VIII¹ nodaļa). U. Krastiņš, V. Liholaja. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 64. lpp.

⁶ Sk. arī LU Juridiskās fakultātes mācībspēku E. Danovska un U. Krastiņa vēstuli Tieslietu ministrijai: Par administratīvo pārkāpumu procesa likumu. Grām.: Krastiņš U. Krimināltiesību teorija un prakse: viedokļi, problēmas un risinājumi (2015–2017). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 193.–195. lpp.

atbrīvojot personu no atbildības.⁷ Tātad, ja vien darbība vai bezdarbība ir attiecināma uz konkrēto personu (vainojamības objektīvais elements), ir prezumējams, ka persona par attiecīgo darbību ir vainojama.

Principā personu nav taisnīgi sodīt un viņa nav vainojama, ja tai nebija objektīvas iespējas izvairīties no pārkāpuma izdarīšanas, izņemot gadījumus, kad tiesību normas paredz tādu uzvedības standartu, kas uzliek atbildību arī par risku.⁸ Līdz šim nav apstrīdēti tādi vainojamību izslēdzoši apstākļi kā nepārvarama vara, nepieskaitāmība, attaisnojama kļūda faktisko apstākļu novērtēšanā.⁹ Vainojamību izslēdzoši apstākļi var atšķirties fiziskām un juridiskām personām, jo atšķiras šo subjektu spēja izvairīties no pārkāpuma izdarīšanas.¹⁰

AAL ietvertais vainojamības koncepts atbilst līdzšinējai tiesību piemērošanas praksei un atvieglo administratīvā pārkāpuma uztveri. Attiecībā uz paša administratīvā pārkāpuma esību nepieciešams konstatēt tikai to, ka konkrēta persona ir veikusi rīcību, par kuru paredzēts administratīvais sods, un nav apstākļu, kas izslēgtu personas vainojamību. Vainojamību izslēdzošus apstākļus iestāde konstatē administratīvo pārkāpumu lietas izskatīšanā, taču tieši pie administratīvās atbildības saucamās personas pienākums ir norādīt uz apstākļiem, kas izslēdz tās vainojamību, ciktāl tos nevarēja konstatēt pati iestāde.

Administratīvo pārkāpumu tiesībās izzūdot vainas jēdzienam, jāatrisina arī jautājums par to, vai teorijā un praksē ir lietderīgi turpināt izmantot no krimināltiesībām pārņemto noziedzīga nodarījuma sastāva elementu sistēmu, proti, objektu, objektīvo pusi, subjektu un subjektīvo pusi. Principā šai sistēmai ir tīri teorētisks raksturs – tā it kā atvieglo visu likumā minēto noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmju uztveri.¹¹ Taču administratīvo pārkāpumu tiesībās šāda iedalījuma lietošanai vairs nav pamata. Pirmkārt, nav nozīmes izšķirt kā administratīvā pārkāpuma elementu, tā objektu – visnotaļ teorētisko “tiesiski aizsargājamo interesi”, pret kuru vērstas administratīvas pārkāpums. Praksē šāda intereses konstatēšana nenotiek, jo ir pašsaprotama – ja persona izdara administratīvi sodāmu pārkāpumu, tad acīmredzot šāda darbība apdraud kaut kādas tiesiski aizsargājamas intereses. Otrkārt, objektīvās puses konstatēšana ir nekas cits kā personas veiktās darbības (bezdarbības) pakārtošana administratīvo atbildību paredzošās normas tiesiskā sastāva pazīmēm jeb subsumcija. Dēvēt personas paveikto rīcību (darbību vai bezdarbību) par objektīvo pusi šķiet lieki, jo šādam terminam administratīvo pārkāpumu tiesībās nav dziļākas jēgas. Treškārt, ja vispār administratīvo pārkāpumu tiesībās teorētiski var runāt par subjektīvo pusi, tad katrā ziņā ar citu saturu nekā krimināltiesībās, kur subjektīvo pusi veido fiziskas personas psihiskā attieksme pret nodarījumu.¹² Ņemot vērā administratīvā pārkāpuma ļoti vienkāršo

⁷ Danovskis E. Juridisko personu administratīvā atbildība Latvijā: problēmas un pilnveidošanas iespējas. Grām.: Autoru kolektīvs. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 160. lpp.

⁸ Sk.: *ibid.*, 161. lpp.

⁹ Sk.: Danovskis E. Apstākļi, kas atbrīvo no administratīvās atbildības. Grām.: Latvijas Republikas Satversmei – 95. Latvijas Universitātes 75. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2017, 372.–375. lpp.

¹⁰ Sk.: Danovskis E. 2018, 161.–162. lpp.

¹¹ Par noziedzīga nodarījuma sastāva nozīmi krimināltiesībās sk., piemēram: Vaina kā obligāts krimināl-atbildības nosacījums. Grām.: Krimināltiesību teorija un prakse: viedokļi, problēmas un risinājumi. 1998–2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 78.–79. lpp.

¹² Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 32. lpp.

uzbūvi un AAL ietvertu administratīvā pārkāpuma jēdzienu, noziedzīga nodarījuma sastāva elementu attiecināšana uz administratīviem pārkāpumiem no teorētiskā viedokļa nav attaisnojama. Terminoloģiski ir iespējams lietot visnotaļ parocīgo jēdzienu “administratīvā pārkāpuma subjekts”, ar to raksturojot tās likumā ietvertās pazīmes, kas attiecas uz administratīvā pārkāpuma izdarītāju.

2. Atteikšanās no administratīvo pārkāpumu daudzējādības veidiem

AAL vairs nereglamentē administratīvo pārkāpumu daudzējādības veidus – administratīvo pārkāpumu atkārtotību un kopību.

LAPK Sevišķajā daļā ir paredzēti diezgan daudzi administratīvo pārkāpumu sastāvi ar kvalificējošu pazīmi: “ja pārkāpums izdarīts atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda uzlikšanas”. Šis vēl no padomju krimināltiesībām aizgūtais daudzējādības veids bija mēģinājums obligāti paredzēt bargāku sodu par atkārtoti izdarītu pārkāpumu. Taču šī pārkāpumu daudzējādības veida piemērošana varēja radīt problēmas gadījumos, kad lēmums par pirmā pārkāpuma izdarīšanu bija pārsūdzēts un pārsūdzības laikā persona bija izdarījusi jaunu pārkāpumu. Ja otrais pārkāpums tiktu kvalificēts pēc atkārtotības pazīmes, bet pirmais pārsūdzības rezultātā tiktu atcelts, nāktos pārskatīt arī otru lēmumu. Pārkāpumu atkārtotība bija apšaubāma arī dubultās sodīšanas aizlieguma principa kontekstā. Arguments, ka noziedzīgi nodarījumi ar atkārtotību kā sastāva pazīmi pārkāpj dubultās sodīšanas aizlieguma principu, tika izmantots, lai šo daudzējādības veidu 2012. gadā izslēgtu no Krimināllikuma.¹³ Atkārtotības kā administratīvo pārkāpumu daudzējādības veida lietderība bija apšaubīta jau 2011. gadā, jo šādu kvalificējošu sastāvu veidošana nevajadzīgi palielina likuma tekstu, un atkārtotību var ņemt vērā, nosakot sodu.¹⁴ Ievērojot šos apsvērumus, AAL 22. panta pirmā daļa noteic šādi: “Ja viena persona izdarījusi divus vai vairākus administratīvos pārkāpumus, administratīvo sodu piemēro par katru pārkāpumu atsevišķi.” Tas nozīmē, ka vairs nav pieļaujams veidot tādas administratīvo pārkāpumu sastāvus, kuros ir ietverta atkārtotības pazīme.

Faktu, ka administratīvās sodāmības laikā ir izdarīts tāds pats vai līdzīgs pārkāpums, turpmāk ir iespējams (bet nav nepieciešams) ņemt vērā, nosakot sodu. Ja persona administratīvās sodāmības laikā ir izdarījusi tādu pašu vai līdzīgu pārkāpumu, tad ir iespējams secināt, ka iepriekš piemērotais sods nav sasniedzis soda mērķi – pārkāpumu prevenciju attiecībā uz sodīto personu. Šādā gadījumā, nosakot sodu par vēlāk izdarīto pārkāpumu, iestāde var ņemt vērā, ka jaunā pārkāpuma raksturs liecina par to, ka nepieciešams piemērot bargāku administratīvo sodu.

LAPK 35. panta otrajā daļā ir ietverts šāds noteikums: “Ja persona ir izdarījusi vairākus administratīvos pārkāpumus, kas konstatēti vienlaicīgi, un tos izskata viena un tā pati institūcija (amatpersona), administratīvais sods tiek uzlikts tās sankcijas ietvaros, kura ir paredzēta par smagāko pārkāpumu.” Šī norma paredzēja, ka soda apmērs var atšķirties atkarībā no piekritīgās institūcijas un tā, vai pārkāpums tiek konstatēts vienlaikus. Šāds noteikums radīja nepamatoti atšķirīgus soda uzlikšanas noteikumus – nav saprātīga iemesla, kādēļ soda apmēram

¹³ Sk.: likumprojekta “Grozījumi Krimināllikumā” anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/F8EAF0BB07FCB67AC225793300488419?OpenDocument> [aplūkots 20.03.2019.].

¹⁴ Sk.: Danovskis E. Administratīvās atbildības regulējuma konceptuālās problēmas. Jurista Vārds, 17.05.2011., Nr. 20 (667).

vajadzētu būt mazākam situācijā, kad pārkāpumu izskatīšana ir piekritīga vienai institūcijai, bet lielākam – ja pārkāpumu izskatīšana ir piekritīga atšķirīgām institūcijām. Ievērojot šos apsvērumus, AAL ir ietverts princips – “viens pārkāpums, viens sods. [...] ja persona vienlaikus izdara vairākus pārkāpumus, galīgais sods ir lielāks, nekā tad, ja izdarīts tikai viens pārkāpums. Tādejādi tiek panākts taisnīgāks gala rezultāts. Bez tam šāda soda noteikšana, domājams, būs vienkāršāka un saprotamāka ne tikai pārkāpuma izdarītājam, bet arī amatpersonām, kam jānosaka sods par vairākiem izdarītajiem pārkāpumiem”.¹⁵

3. Administratīvo pārkāpumu sastāvu veidošanā ievērojamie principi

Administratīvās atbildības regulējuma reformas ietvaros notiek tā sauktā administratīvās atbildības regulējuma dekodifikācija, administratīvo pārkāpumu sastāvus nosakot nevis AAL, bet gan citos likumos. Gan šajā procesā, gan turpmāk administratīvo pārkāpumu sastāvu veidošanā nepieciešams ievērot divus principus: nevajag paredzēt administratīvo atbildību par prettiesisku rīcību privāto tiesību jomā un administratīvo atbildību par iestādes izdoto administratīvo aktu neizpildīšanu. Abi no šiem principiem sākotnēji ir formulēti tiesību zinātnē. Šajā rakstā atgādināts to pamatojums un uzsvērta nepieciešamība tos konsekventi ievērot.

Jau 2012. gadā Valsts kancelejas pasūtītajā pētījumā par administratīvā procesa efektīvizēšanas iespējām secināts, ka “subjektīvo privāto tiesību aizsardzība visupirms ir panākama prasības tiesvedības kārtībā pēc aizskartās personas iniciatīvas. Tādēļ [...] valstij nav lietderīgi iejaukties tad, ja strīds jau tiek risināts Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Valstiskā iejaukšanās principā nepieciešama tikai tad, kad kāds pārkāpums var skart ievērojamu sabiedrības daļu”.¹⁶ Līdzīgi secinājumi izteikti arī 2013. gadā apstiprinātajā Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepcijā¹⁷ un atkārtoti 2016. gadā pieņemtajā informatīvajā ziņojumā, kurā kā viens no principiem administratīvo pārkāpumu sastāvu veidošanā formulēts šāds: “nodarījuma attiecināmība uz publiski tiesiskajām attiecībām (proti, vai kodeksā noteiktie administratīvie sodi ir paredzēti par civiltiesisku saistību pārkāpšanu un līdz ar to nav saglabājami; vai kodeksā noteiktie administratīvie sodi, kas uzskatāmi par valsts iejaukšanos civiltiesiskajās attiecībās, ir attaisnojami, jo aizskar būtiskas sabiedriskās intereses (piemēram, darba tiesībās, patērētāju aizsardzības tiesībās) un līdz ar to saglabājami u. tml.”.¹⁸

Administratīvās atbildības regulējums nav paredzēts civiltiesisku strīdu risināšanai. Ja privātpersonai ir iespējams savas aizskartās tiesības aizstāvēt ar civiltiesiskās aizsardzības līdzekļiem, tad par attiecīgu privāttiesiskas attiecības regulējošo normu neievērošanu administratīvo atbildību likumā nevajag paredzēt. Izņēmumi

¹⁵ Administratīvo pārkāpumu procesa likuma anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/8F85FC1AE272C759C2257D8E004788AD?OpenDocument> [aplūkots 20.03.2019.].

¹⁶ Administratīvā procesa likuma ieviešanas ietekmes izvērtējums un efektīvizēšanas priekšlikumu izstrāde – gala ziņojums, 55. lpp. Pieejams: https://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/2/ziņojums_apl_11junijs_0.pdf [aplūkots 20.03.2019.].

¹⁷ Administratīvo sodu sistēmas attīstības koncepcija, 24. lpp. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/api/file/file2478.doc> [aplūkots 20.03.2019.].

¹⁸ Informatīvais ziņojums “Nozaru administratīvo pārkāpumu kodifikācijas ieviešanas sistēmas īstenošana”, 2. lpp. Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2016_12/TMZino_071116_adpark.2498.docx [aplūkots 20.03.2019.].

var būt jomās, kurās prettiesiskā rīcība skar plašu, neidentificējamu personu loku, piemēram, patērētāju aizsardzības tiesības.

Pārskatot līdz šā raksta tapšanai Saeimā tā sauktās dekodifikācijas ietvaros iesniegtos likumprojektus, vēl joprojām atrodami gadījumi, kad administratīvā atbildība paredzēta par prettiesiskām darbībām privāto tiesību jomā. Piemēram, likumprojektā “Grozījums Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likumā” atrodams šāds administratīvā pārkāpums sastāvs: “Par izvairīšanos no likumā noteikto obligāti veicamo pārvaldīšanas darbību veikšanas uzliek naudas sodu – dzīvojamās mājas īpašniekam vai pārvaldniekam [...]”¹⁹ Saeimas Juridiskais birojs atzinumā par šo likumprojektu norādījis, ka minētajā normā “tiek noteikts administratīvs sods par to, ka īpašnieks neveic pārvaldīšanas darbības pats savā īpašumā. Tā, piemēram, paredzēts, ka administratīvi sodāma ir izvairīšanās no mājas uzturēšanai nepieciešamā attiecīgā gada budžeta projekta sagatavošanas vai izvairīšanās no civiltiesiska līguma noslēgšanas ar zemes īpašnieku”.²⁰ Nejēdzīgi plašs ir arī likumprojektā “Grozījumi Darba likumā” paredzētais administratīvā pārkāpuma sastāvs: “Par darba tiesiskās attiecības regulējošo normatīvo aktu pārkāpšanu [...]” Arī nepamatota atbrīvošana no darba ir “darba tiesiskās attiecības regulējošo normatīvo aktu pārkāpums”, taču darbiniekiem jau ir paredzēts efektīvs tiesiskās aizsardzības līdzeklis – prasības pieteikums tiesā par darba devēja uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu. Valsts darba inspekcijas piemērots administratīvais sods šādā gadījumā būtu nepamatota valsts iejaukšanās privāttiesiskās attiecībās.

Administratīvo pārkāpumu sastāvus nevajadzētu paredzēt arī par administratīvo aktu neizpildīšanu. Līdz šim LAPK bija ietverts gan 175.² pants (atbildība “par kontroles, uzraudzības vai izmeklēšanas funkcijas realizējošo valsts vai pašvaldības institūciju amatpersonu likumīgo prasību savlaicīgu neizpildīšanu”), gan citi panti, kuros noteikta administratīvā atbildība par administratīvo aktu nepildīšanu. Administratīvā akta izpilde ir “panākama ar procesuālajiem piespiedu līdzekļiem administratīvā procesa ietvaros, nevis konstruējama kā atsevišķs administratīvā pārkāpuma sastāvs, kas turklāt tiek skatīts citā tiesā un citā procesuālā kārtībā”.²¹ Tādēļ arī Ministru kabineta apstiprinātajā informatīvajā ziņojumā ir īpaši uzsverts: “[...] ir aizliegts paredzēt administratīvos sodus par administratīvā akta labprātīgu neizpildīšanu. Proti, ja lieta uzsākta administratīvā procesa ietvaros, tad šī procesa ietvaros tā arī ir jāpabeidz. Administratīvā procesa likuma astotajā sadaļā ir noteikta administratīvā akta izpildes kārtība, tai skaitā piespiedu izpildes kārtība. Līdz ar to gan šajā administratīvajā procesā izdots administratīvais akts, gan tā izpildē veiktās faktiskās darbības ir pakļautas administratīvo tiesu kontrolei un veido vienu saturiski un loģiski vienotu procesu.”²² Tāds pats secinājums atkārtots

¹⁹ Grozījums Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likumā: LV likums. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/8369B34C9B82EEB5C2257F7D0030D584?OpenDocument> [aplūkots 20.03.2019.].

²⁰ Saeimas Juridiskā biroja 27.02.2019. atzinums Nr. 111.13/1-45-13/19 par likumprojektu “Grozījumi Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likumā”. Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/64B05B7F15406958C22583B300317233?OpenDocument> [aplūkots 20.03.2019.].

²¹ Administratīvā procesa likuma ieviešanas ietekmes izvērtējums un efektīvizēšanas priekšlikumu izstrāde – gala ziņojums, 68.–69. lpp. Pieejams: https://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/2zinojums_apl_11junijs_0.pdf [aplūkots 20.03.2019.].

²² Informatīvais ziņojums “Nozaru administratīvo pārkāpumu kodifikācijas ieviešanas sistēmas īstenošana”, 2. lpp. Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2016_12/TMZino_071116_adpark.2498.docx [aplūkots 20.03.2019.].

arī 2018. gada nogalē apstiprinātajā informatīvajā ziņojumā.²³ Augstākā tiesa ir uzsvērusi, ka “arī šobrīd administratīvās atbildības piemērošana minētajos gadījumos neveido saturiski un loģiski vienotu procesu, tādējādi apdraudot tiesisko noteiktību un skaidrību. Līdz ar to Senāts vērš iestādes uzmanību uz to, ka lietās par pienākuma nepildīšanu, kas ir uzlikts ar administratīvo aktu, šā pienākuma izpildi būtu jācenšas panākt, piemērojot Administratīvā procesa likumā noteiktos piespiedu izpildes līdzekļus (piemēram, piespiedu naudu), nevis piemērojot administratīvo atbildību. Gan administratīvais akts, gan arī strīdi par tā izpildi ir pakļauti administratīvās tiesas kontrolei, kas nodrošina šā procesa efektivitāti un izslēdz paralēlus procesus par vieniem un tiem pašiem faktiskajiem apstākļiem dažādu jurisdikciju tiesās”.²⁴ No iepriekš minētā izriet akūta nepieciešamība administratīvo pārkāpumu sastāvu izstrādē ievērot minētos principus, jo to neievērošana likuma līmenī noved pie sistēmiski nepareiza regulējuma, bet piemērošana praksē rada sodīšanu tur, kur tā nav vajadzīga, un paralēlus tiesvedības procesus.

4. Administratīvā pārkāpuma atzīšana par maznozīmīgu

AAL 11. panta pirmajā daļā ir ietverts pareizai administratīvās atbildības izpratnei fundamentāli svarīgs noteikums: “Ja personas izdarītais administratīvais pārkāpums konkrētajos apstākļos nav radījis tādu apdraudējumu tiesiski aizsargātajām interesēm, lai par to piemērotu sodu (maznozīmīgs pārkāpums), amatpersona var neuzsākt administratīvā pārkāpuma procesu, bet, ja tas ir uzsākts, amatpersona, augstāka amatpersona vai tiesa jebkurā stadijā var to izbeigt, nepiemērojot sodu. Šajā gadījumā amatpersona, augstāka amatpersona vai tiesa, ja to atzīst par lietderīgu, izsaka personai aizrādījumu. Aizrādījums nerada tiesiskas sekas.” Iespēja atzīt administratīvo pārkāpumu par maznozīmīgu bija ietverta arī LAPK 21. pantā. AAL ietvertajā normā precīzāk formulēta šī institūta būtība: nepārprotami uzsvērt, ka iestādei ir rīcības brīvība lemt, vai administratīvā sodīšana konkrētā gadījumā ir vai nav lietderīga.

Krimināltiesībās soda neizbēgamības princips ir ārkārtīgi svarīgs. Ja ir izdarīts noziedzīgs nodarījums, tad prasība pēc soda izriet no taisnīguma principa. Nav taisnīgi nesodīt to, kurš, izdarot noziedzīgu nodarījumu, nodarījis kaitējumu cita dzīvībai, īpašumam, videi u. c. būtiskām interesēm. Turpretim administratīvo pārkāpumu tiesībās soda neizbēgamība nav princips, jo administratīvā sodīšana ir juridisks instruments, lai valsts pārvalde varētu pienācīgi īstenot izpildvaras funkcijas. Atšķirībā no krimināltiesībām administratīvo pārkāpumu sastāvi nav uzskatāmi par likumdevēja pavēli sodīt katru, kurš izdarījis administratīvu pārkāpumu. Tas nav nedz iespējams, nedz lietderīgi. Ir vispārzināms, ka ik dienas tiek izdarīts milzīgs skaits nefiksētu administratīvu pārkāpumu (piemēram, transportlīdzekļa apstādīšana neatļautā vietā, īslaicīga maksimālā braukšanas ātruma pārsniegšana utt.), taču diez vai kāds apgalvos, ka par katru no šiem pārkāpumiem būtu taisnīgi un lietderīgi sodīt. Tādēļ administratīvo pārkāpumu kodeksā nav ietverts Kriminālprocesa likuma 6. pantā ietvertajam kriminālprocesuālā

²³ Informatīvais ziņojums “Nozaru administratīvo pārkāpumu kodifikācijas ieviešanas sistēmas īstenošana”, 2. lpp. Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2018_12/TMZin_101218_kod.2623.docx [aplūkots 20.03.2019.].

²⁴ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 15.02.2019. lēmums lietā Nr. SKA-946/2019, 6. punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/375960.pdf> [aplūkots 20.03.2019.].

obligātuma principam līdzīgs princips. Līdz ar to arī iestādei, saņemot ziņas par iespējamu administratīvu pārkāpumu, ir rīcības brīvība izvērtēt, vai administratīvā pārkāpuma lietvedība konkrētajā situācijā ir lietderīga. No AAL 11. panta arī izriet pēdējā laikā arvien lielāku popularitāti ieguvušais sauklis “konsultē/brīdini, pirms sodi”.

AAL 11. pantā nepārprotami noteikts, ka mutvārdu aizrādījuma izteikšana nerada tiesiskas sekas. Līdz ar to persona, kurai izteikts mutvārdu aizrādījums, nav tiesīga šo mutvārdu aizrādījumu pārsūdzēt. Agrāk tiesu praksē nereti bija sastopami kļūdaini spriedumi, kuros tiesas bija vērtējušas arī mutvārdu aizrādījuma tiesiskumu.²⁵ AAL nepārotami noteic, ka šajos gadījumos personai nav subjektīvo tiesību iebilst pret mutvārdu aizrādījuma izteikšanu, jo šāds aizrādījums pats par sevi neaizskar personas tiesības vai tiesiskās intereses.

Kopsavilkums

1. Administratīvo pārkāpumu definīcijā ietvertais vainojamības jēdziens paredz: ja vien darbība vai bezdarbība ir attiecināma uz konkrēto personu, tad ir pieņemams, ka persona par attiecīgo darbību ir vainojama. Personu nav taisnīgi sodīt un viņa nav vainojama, ja tai nebija objektīvas iespējas izvairīties no pārkāpuma izdarīšanas.
2. Administratīvo pārkāpumu sastāvos turpmāk nav pieļaujams paredzēt atkārtotību kā kvalificējošu sastāva pazīmi. Ja persona ir izdarījusi vairākus administratīvos pārkāpumus, tad sods par katru no tiem ir uzliekams atsevišķi.
3. Administratīvo pārkāpumu sastāvu veidošanā ievērojami divi tiesību zinātnē formulētie un Ministru kabineta akceptētie principi: nav pieļaujams paredzēt administratīvo atbildību par prettiesisku rīcību privāto tiesību jomā un administratīvo atbildību par administratīvo aktu neizpildīšanu.
4. Maznozīmīga administratīvā pārkāpuma institūta jēga ir piešķirt iestādei rīcības brīvību lemt par to, vai administratīvā soda piemērošana (arī lietas ierosināšana) ir lietderīga. Administratīvo pārkāpumu tiesībās soda neizbēgamība nav princips.

---

²⁵ Sk., piemēram: Rīgas rajona tiesas 22.09.2016. spriedums lietā Nr.133055116. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/296398.pdf> [aplūkots 20.03.2019.].